

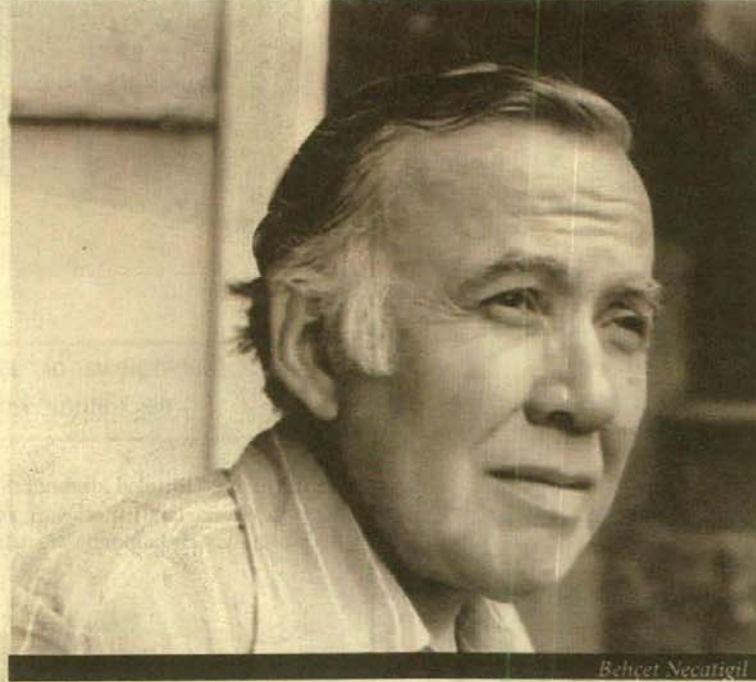
Hep daha yeni

Ercüment Behzad Lav'ın şiirleri ve Behçet Necatigil'in kareler'i dönemlerinin algısının dışına çıktıkları için okur tarafından görülmedi, görülme istenmediler. Demek ki yeni, bir ayağı yenede diğeri eskide olunca tanınabiliyor

ERHAN ALTAN

Yeni, yeniliğin kendisinden ziyade algılanışıyla ilgili bir durum her şeyden önce. Bunun ne demek olduğunu anlamak için Garip şiirine bakmak yeterli olabilir. Yeni olduğunda herkesin hemfikir olduğu Garip'in şiire soktuğu gündelik dil yeni değildi. Şiirde dize sonlarının (artlamalarının) bir bütünlük, dolayısıyla nazım duygusu verecek biçimde kesilmeleri, yeni bir şey gibi görünse de aslında nazımın serbest olarak kurulmasından başka bir şey değildi. O da sıkı kurallara bağlıydı. [1] Yeni olan neydi? Yeni olan, bir eskinin (gündelik dilin) bir başka eskinin (dize düzeninin) içinde 'alışılmadık' biçimde durmasıydı. Yeni'yi yapan öge tam da buydu. İşte bu alışılmadık'ın içinde bolca alışıldık öge vardı: artlamaların oluşan dize formu ve gündelik dil. Bunca alışıldığı karşın sanki alışkanlıkların tamamen dışında bir durum varmış, sanki avangart bir şiirle karşılaşmış gibi bir şoka yol açtı, hatta avangartla karıştırıldı.

Başka türlü söylersek: başka şiir tarihinde avangartların yol açtığı şok etkisine bizde Garip yetiyordu. Dolayısıyla yeni, Garip'te mutlak bir kategori değildi; ama aslında diğerlerinde de değildi. Olsaydı da zaten biz bilemezdik onu, çünkü algı ufukumuzun dışına çıkmış olurdu. Ercüment Behzad Lav'ın şiirleri ve Behçet Necatigil'in kareler'i dönemlerinin algısının dışına çıktıkları için okur tarafından görülmedi, görülme istenmediler. Demek ki yeni, bir ayağı yenede diğeri eskide olunca tanınabiliyor. Dolayısıyla yeni'nin bir ölçüsü var ve biz onu o ölçü çok bozulmadığı durumda algılayabiliyor, ancak o

Behçet Necatigil

durumda ona yeni diyoruz. Bu durumda da bu, her bir tarihin ve dönemin kaldıracabileceği ayrı bir yeni miktarının olduğu anlamına geliyor.

Tersinden söylersek yeni, ancak yeni'ye bir istek olunca geliyor ve istek ne kadar büyükse o da o kadar oluyor. Bu durumu zamansal eksene oturtursak yenin, (değişim sürecinin) ilerleyiş yönündeki görüş alanının sınırlarında bir daire olduğunu söyleyebiliriz. Bu eksenle ilerlerken yorulan da, aynı kalandaki ilerleyiş halindeki bu dairenin dışına

düşüyor. (Bu yürüyüşün ardında bıraktığı iz de şiir tarihi oluyor.) Buradan da bir kez daha anlıyoruz ki aslında mutlak yeni diye bir şey yok, yenileşme diye bir şey var. Neden? Çünkü özgürlük diye bir şey olmadığı, özgürleşme diye bir şey olduğu için. Yeni'yle özgürlük arasındaki ilişki nedir? Bunu da John Cage'ten öğreniyoruz: yeni bize başlangıçlar sunar, bu başlangıçlar da bizi, artık bir yük haline gelmiş eskiden kurtarabilir, eskiden kurtulmak gereksinilen yönde eğer özgürleşmek demek olabilir.

1970-2000 arası bu yenileşme isteği sınırlı kalmış gibi görünüyor. 2000'ler ise birikmiş bir yenilenme isteğinin uç verdiği ve yaygınlaşmaya başladığı yıllar oldu. Bunun toplumsal arka planı, henüz araştırılmayı bekleyen bir olgu. Birden, yerleşik şiir algısının dışına çıkan şairler türedi, on yıl önce olsa düşmanlaşılacak ve biçimci diye yargılanacak metinler, enteresan bir sessizlikle karşılandılar.

Sıfırlı yılların yeni şiirinin etkisinin hem az hem de çok olduğunu söylemek mümkün. Büyük bir yaygınlık kazanmadığı, birkaç dergi ve belli sayıda şairle sınırlı kaldığı, bu açıdan etkisinin az olduğu söylenebilir. Üstelik sadece şairlerle değil, o şairlerin de belli kitaplarıyla da sınırlı kaldı. O yeniye terk edip eskiye dönen de oldu, o (artık eskimiş olan) yeni'de ısrar ederek yeni'den uzaklaşan da. Ancak kimse fark etmese, etmek istemese de etkisi oldu çünkü mesele ne şairde bitiyor ne de

şairde. Mesele süreçte bitiyor, o kadar ki, şairlerinden ve de şiirlerinden bağımsızlaşacak kadar. Nasıl?

Sıfırlı yıllar şiiri, şiirini bir önceki şiire bağımlılıktan büyük ölçüde kurtardı ve bir sonraki şiire de bir sıçrama tahtası oluşturdu. Bu şiir, dilin ve şiirin o dönemine kadar kullanılmamış birçok ögesini bir ifade aracı olarak kullandı, 'şiir' olarak kabul gören araçların kenarında, dışında kalan kullanımları da şiire dahil etti. [2] Denilebilir ki şiirsel araçlar anlamında kullanılmamış fazla bir öge kalmadı. İşte bu durum da onun eylem ufkunun sınırı gibi görüldü, büyük ölçüde öyleydi de. Sıfırlı yıllar şiirine bakışımızı belirleyen, ister istemez öncesine oluşturduğu fark oldu. Kendisi de zaten bu farkın enerjisinden yaşadı, o farkı kutladı. O fark ama onun yazgısı da oldu çünkü başlangıcın içerdiği zorluklar ve bu zorlukların aşılması misyonun kendisi haline geldiğinden, misyon bununla tamamlanmış görüldü. Oysa o yeni, yeni bir alan açmıştı ve o yeni alanın ufkunu yeni olanaklar içeriyordu. Sıfırlı yıllar kuşağı uzaktan seyrettiği ve ulaşma özlemini çektiği bu ufka kadar olan yolu gitti, vardığı yerden sonra görülen manzara sonrakilerin, onlu yıllar kuşağının yola çıktığı yer oldu.

Halen onlu yıllardayız, oldukça dağınık bir halde (merkezi bir dergileri, ortak çıkışları, keskin pozisyonları olmadan) bir şiir yazılıyor. Bu şiir sıfırlı yıllar şiirinden farklı. Bir önceki dönemin adeta savurganlık tükettiği dilsel ve şiirsel araçların özgürce ve şairin kendi poetikası gereğince yeniden birleştirilebileceği ve gördüğüm kadarıyla da birleştirildiği bir döneme geldik. Garip'ten tanıdığımız türden eski yeni'lerin dönemi bu da. Biraz abartırsam diyebilirim ki şimdiye kadarki şiir tarihimiz sırf bu özgürlüğe ulaşmak, araçların tarihiyle sınırlanmadan düşünce nesnelere üretebilmek içindi.

Süreç devam ediyor ve sürecin o soyut hayaletini somutlaştıran ve somutlaştıracak şairler geliyor. Şiirimizin şimdiye kadarki biçimsel tarihinin dışında bir yere geldiğimiz kesin. Tarih duramayacağına göre bundan sonra nasıl ilerleyeceğini hep birlikte göreceğiz. Ama şu an bana görünen, dönemin, şiir-proje diyebileceğim veya bir programın parçası olan girişimlerin ya da dil-içi araştırmaların öne çıktığı bir dönem olduğu. Hepsini de heyecan verici. Yolculuk devam ediyor.

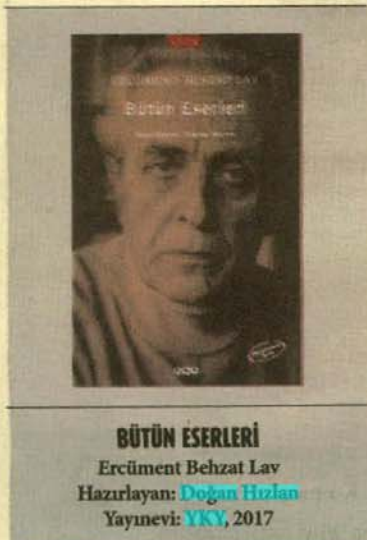
[1] Bu Gece Neden Uyuyamıyorum / Evimdeki Yatağında, Erhan Altan, Turkuaz Yayınları, İstanbul, 2016.

[2] Sıfırlı Yıllarda Şiirimizde Deneyim, Erhan Altan, 160.kilometre, İstanbul, 2013.

ŞİİRLER - BÜTÜN YAPITLARI

Behçet Necatigil
Hazırlayan: Ali Tanyeri / Hilmi Yavuz
Yayınevi: YKY, 2002

BÜTÜN ESERLERİ

Ercüment Behzad Lav
Hazırlayan: Doğan Hızlan
Yayınevi: YKY, 2017